

De Schoon-Water Nieuwsbrief gaat digitaal!
Wilt u deze nieuwsbrief voortaan digitaal ontvangen?
Stuur dan een email naar: info@schoon-water.nl

Schoon Water

NIUWSBRIEF 29 - MEI 2014

Gedeputeerde Johan van den Hout (links) met de drie winnaars: Eric van den Dungen en Ad van de Ven (gemeente Haaren), Pieter Verschure (Croyse Loop) en John Dictus (Boomkwekerij Dictus-Hereijgers).

Gemeente Haaren wint Innovatieprijs 2014

Tijdens het Schoon Water symposium in Den Bosch op 12 maart 2014 zijn de resultaten van Schoon Water besproken, is de innovatieprijs uitgereikt en is -onder impuls van transitiehoogleraar en gast-spreker Jan Rotmans- vooruitgekeken naar de toekomst. Via twitter was de dynamiek van het symposium goed te volgen (#schoonwater, @janrotmans, @overschoonwater).

Schoon Water Symposium: een impressie

Jan Rotmans kreeg flink 'vuur' in de Schoon Water forumdiscussie: hij riep de ruim 100 aanwezigen op in 2025 een bestrijdingsmiddelenvrij Brabant te realiseren: "de gemeenten zijn al bijna zover, de landbouw kan het ook".

Over de haalbaarheid van dit idee waren de aanwezigen sterk verdeeld. Met het overhandigen van een Schoon Water voetbal aan Jan Rotmans, gesprekleider Hanneke Koppers en de prijswinnaar wethouder Eric van den Dungen sloot projectleider Peter Leendertse van CLM het symposium af.

De aftrap, door Johan van den Hout, gedeputeerde provincie Noord-Brabant

Johan van den Hout gaf de aftrap voor het symposium. Hij gaf aan als opdrachtgever namens de stuurgroep trots te zijn op de behaalde resultaten. Ook maakte hij duidelijk dat het project de komende twee jaar verder gaat, met als hoofdprijs de behaalde

Jan Rotmans: "Kan Brabant in 10 jaar tijd zonder bestrijdingsmiddelen in de landbouw en in gemeenten? Ja, dat kan bij opschaling van het Schoon Water project."

resultaten te verankeren. Het landelijke verbod op chemiegebruik op verhardingen en in openbaar groen eind 2015 is daarbij een steun in de rug van de Brabantse ambities.

Flitsende start, door Jan Rotmans, friskijker en dwarsdenker, Erasmus universiteit Rotterdam

Het symposium kwam direct op stoom dankzij de inspirerende sessie van friskijker en dwarsdenker Jan Rotmans en zijn kijk op de veranderende wereld: "We zitten midden in een transitie: 'Oude' instanties en 'oud denken' horen bij het verleden. Het nieuwe denken zonder die instanties heeft de toekomst". Hij twijfelt even of de Schoon Water aanpak wel een transitie is en komt tot de conclusie dat het een transitie >

Peter Brouwers: Brabant in 10 jaar chemievrij is niet realistisch

is in denken van chemie naar niet-chemie. De verandering komt van onderop, boeren en gemeenten gaan aan de slag en de overheid treedt minder limiterend en meer faciliterend op.

Jan Rotmans waarschuwt voor het volgende idee: de uitrol van Schoon Water is de volgende stap, maar die vergt een andere aanpak dan de aanpak tot nu toe. Volgens Rotmans gaat de moeilijkste stap nog komen: hoe kom je van 25% Brabants areaal naar 100%. Dat vraagt om een aanpak met andere prikkels, inclusief duidelijke regels. Een andere tip van Rotmans: leg de succesfactoren vast, zodat je succes niet afhankelijk is van individuen, maar overgenomen kan worden door anderen.

Nuchtere midvoor,

Eric van den Dungen, wethouder van Haaren

Eric van den Dungen maakte als door de wol geleverde bestuurder op geheel eigen wijze een nuchtere analyse van het succes van de chemievrije aanpak in Haaren. Eigenlijk sloot zijn verhaal naadloos aan bij het pleidooi van Rotmans voor een aanpak van onderop. Gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking staat centraal bij de aanpak van de gemeente Haaren. Burgers zijn via de sportverenigingen nauw betrokken bij het onderhoud van de velden, voelen zich verantwoordelijk en worden zo bewust van de kracht van chemievrij beheer en de bescherming van het water in de eigen gemeente. Wethouder Eric van den Dungen: *“Onze burgers zijn actief en we stimuleren hen zelf verantwoordelijkheid te nemen, ook voor goede sportvelden. Vanuit de gemeente hebben we gezorgd voor de juiste machines. De sportvelden zijn beter dan ze ooit zijn geweest”.*

Het resultaat telt,

Peter Leendertse (CLM), projectleider Schoon Water voor Brabant

Na de flitsende start en de nuchtere aanpak was het tijd voor een blik op de resultaten en op de kracht van de Schoon Water aanpak. De cijfers die Peter Leendertse presenteerde spraken voor zich: een groei naar 8.500 ha deelnemend landbouwareaal met 300 deelnemers in 11 grondwaterbeschermingsgebieden, met 85% deelname en sterke reductie van milieubelasting van grondwater en oppervlaktewater. En 14 van de 16 gemeenten chemievrij in de grondwaterbeschermingsgebieden. Echter slechts 2 grote bedrijven (Kempen Airport en Bavaria) die chemievrij werken. In de verbreding naar heel Noord-Brabant spelen de praktische Schoon Water win-win maatregelen een cruciale rol. En ook hier is sprake van een sterke groei naar inmiddels 40.000 ha met 350 deelnemers (loonwerkers en telers). Dit is 25% van het areaal van de deelnemende teelten. Het project is geen pilot meer, het is een ontwikkeling naar de gehele regio. Kosten van het project zijn per ha sterk gedaald en het eigenbelang van deelnemers is duidelijk aanwezig.

Laatste minuten van de eerste helft,

Ren je rot met Sandra Verheijden en Johan Elshof

In deze sessie kwamen de deelnemers van het symposium zelf in actie. Door zelf positie te kiezen in het vak ‘eens’ of ‘oneens’ konden de deelnemers hun mening geven over diverse stellingen.

Rust

Tijdens de rust hebben de deelnemers fiks doorgepraat @overschoonwater en deels genoten van de voorjaarszon.

Felle tweede helft, forumdiscussie onder leiding van Hanneke Koppers (Waterschap Aa en Maas)

In de forumdiscussie met Sjaak Sprangers (Duinboeren), Guiljo van Nuland (Brabant Water), Ernest de Groot (Brabantse waterschappen), Peter Brouwers (ZLTO), en Johan van den Hout (gedeputeerde provincie Noord-Brabant) bleken deze stuurgroepleden aardig op een lijn te zitten: doorgaan met dit succes, elkaar scherp houden en op weg naar verankering. Belangrijk blijft een mix van

stimuleren, overtuigen en handhaven, kortom de wortel, preek en stok.

De ‘side kicks’ Rien Klippel (Waterschap Scheldestromen) en Jan Rotmans brachten ‘vuur’ in de discussie. Klippel gaf aan dat het belangrijk is de komende jaren voortvarend verder te gaan, want “iets half doen, betekent iets niet doen”. Rotmans vond de stellingen en de gezamenlijkheid veel te braaf. Hij riep op om de lat hoog te leggen: ‘Laten we met elkaar afspreken: over 10 jaar Brabant bestrijdingsmiddelenvrij!’. @janrotmans: *‘kan Brabant in 10 jaar tijd zonder bestrijdingsmiddelen in de landbouw en in gemeenten? Ja, dat kan bij opschaling van Schoon Water project.’* Met name de deelnemers uit de landbouw reageerden met ongeloof. Peter van Beers, innovatieve landbouwdeelnemer aan Schoon Water: ‘U bedoelt zowel gemeenten als landbouw???’ Forumdeelnemers Peter Brouwers en Sjaak Sprangers verwoordden de gevoelens van de landbouwdeelnemers: ‘als exporterende en concurrerende Brabantse landbouw is dat niet realistisch’.

En de winnaar is....., door Johan van den Hout

Na de boeiende tweede helft maakte Johan van den Hout de innovatieprijswinnaars bekend. Via een filmpje van de top 3 kregen de aanwezigen inzicht in de innovaties en de mensen achter deze innovaties. De aanpak van de gemeente rondom chemievrij sportveldenbeheer werd door de jury gekozen als beste innovatie en ontving € 2.500,-. De jury roemde vooral de gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking bij de aanpak van de gemeente Haaren. Wethouder Eric van den Dungen en gemeenteambtenaar Ad van de Ven waren verrast en trots. De tweede prijs ter waarde van € 1.500,- was voor Pieter

Jan Rotmans aan de bal

Verschure van het bedrijf Croyse Loop. Deze bolchrysententeler kweekt zijn gewas sinds één jaar op biologisch afbreekbare folie. Dit levert hem én het water verschillende voordelen: hij gebruikt minder bestrijdingsmiddelen, minder meststoffen én minder irrigatiewater. John Dictus van Boomkwekerij Dictus-Hereijgers ontving de derde prijs ter waarde van € 1.000,-. Hij ontwikkelde samen met anderen een pneumatische schoffel. Deze schoffelt tussen de rijen jonge bomen en in de rijen wordt het onkruid verwijderd door een harde luchtstraal die onkruid aanpakt, maar waar de boompjes geen last van hebben. De film over de prijswinnaars is te zien op www.schoon-water.nl.

De verlenging

Met het overhandigen van een Schoon Water voetbal aan Jan Rotmans, gespreksleider Hanneke Koppers en wethouder Eric van

den Dungen sloot projectleider Peter Leendertse van CLM het symposium af en was het tijd voor napraten en een hapje en drankje.

Het Schoon water project wordt met twee jaar verlengd!

In februari besloten de projectpartners Schoon Water met twee jaar te verlengen tot en met 2015. We gaan door met de bekende werkwijze: het verbeteren van de waterkwaliteit door maatregelen die goed zijn voor de portemonnee en het milieu. De komende twee jaar komt de nadruk te liggen op borging van de resultaten die de afgelopen 10 jaar zijn behaald.

Ook in 2013 een goed resultaat

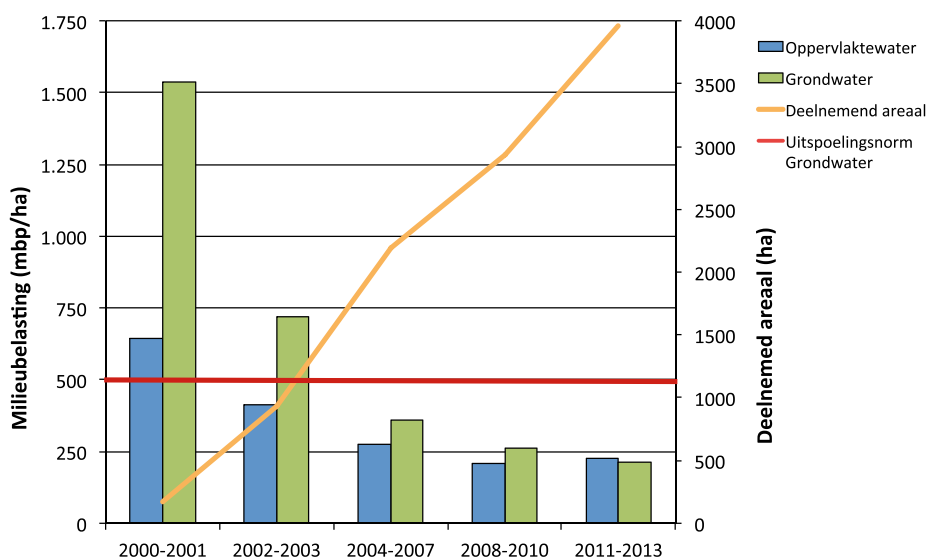
In 2013 deden ruim 300 agrariërs, 16 gemeenten en 2 bedrijven mee aan Schoon Water. Ook 22.000 bewoners in de grondwaterbeschermingsgebieden zijn geïnformeerd over Schoon Water. Samen hebben zij de uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar het grondwater verder verlaagd.

Landbouw

Het deelnemende landbouwareaal binnen de grondwaterbeschermingsgebieden is ruim 4000 hectare. Dat is meer dan 85% van het totale landbouwareaal binnen de gebieden. Veel deelnemers (met name de loonwerkers) hebben de 'Schoon Water maatregelen' ook uitgevoerd op percelen buiten de gebieden. Dit betreft een areaal van nog eens 4500 ha. De milieubelasting grondwater van alle 11 gebieden samen lag in de periode 2010 - 2013 ruim onder de uitspoelingsnorm van 500 mbp (0,5 µg/l), zie figuur. En is zelfs iets lager dan in de periode daarvoor. De milieubelasting laat een duidelijke dalende trend zien over de tijd, terwijl het deelnemend areaal in die periode flink is gestegen. De totale gemiddelde verlaging in milieubelasting van het grondwater (t.o.v. de start) is 86%. Ook de milieubelasting van het oppervlaktewater neemt af over de tijd. Een mooie prestatie van alle deelnemers!

Gemeenten

Van de 16 betrokken gemeenten in de grondwaterbeschermingsgebieden werken er

inmiddels 14 zonder bestrijdingsmiddelen in het grondwaterbeschermingsgebied. Daar zetten zij op verhardingen en in openbaar groen in op niet-chemisch beheer. Veel gemeenten doen dit niet alleen in de grondwaterbeschermingsgebieden, maar ook daarbuiten. Een goede prestatie!

Bedrijven

Het bedrijf Kempen Airport uit Budel gebruikt al jaren geen bestrijdingsmiddelen meer om de verhardingen onkruidvrij te houden. Ook in 2013 heeft zij dit voortgezet. Daarnaast is Bierbrouwerij Bavaria uit Lieshout in 2013 overgestapt op chemievrij-beheer van haar bedrijventerrein.

Schoon Water in de (volks)tuin

Op zaterdagochtend, 29 maart jl.,

kwamen zeker 20 volkstuinders

naar het stadhuis van Eindhoven.

Op uitnodiging van Schoon Water

kregen zij veel tips van Schoon

Water adviseurs. Van de aanwezigen

blijkt twee derde nooit chemie

te gebruiken in hun moestuin.

De overige groep gebruikt het

incidenteel, tegen ziekte & plagen

waar ze nog geen chemievrije tip

voor kenden.

Gezonde bodem is de basis

“Het begint bij de basis”, zei Jos van Hamont van DLV Plant. Een moestuin is minder kwetsbaar voor ziekten en plagen als de bodem gezond is. Dit betekent een bemestings- en micronutriënteniveau dat past bij de vraag van het gewas. Zo hebben kolen veel voe-

dingstoffen nodig. Het is goed om een grondmonster te laten analyseren. De juiste hoeveelheid voedingsstoffen (door bijv. een groenbemester in te zaaien in het najaar) en micronutriënten kunnen aangevuld worden. Mogelijk is een onderhoudsbekalking nodig.

De bodem moet ook luchtig zijn, ga dus niet aan het werk in een natte grond. Laat het land ook niet veronkruiden, wied of schoffel regelmatig (alleen bij droog weer).

Natuurlijke vrienden

Natuurlijke vrienden zoals gaasvliegen en roofwantsen houden zich graag op in bloemen. Stimuleer hen met enkele rijen bloemen tussen of om uw gewas. Natuurlijke vrienden bestrijden voor ons plagen zoals luizen of spint. Daarnaast stimuleert u met deze randen andere insecten, waaronder de honingbij die het in Nederland moeilijk heeft, vertelde Adriaan Guldmond van CLM.

Voor concrete tips voor uw moestuin kunt u op onze website www.schoon-water.nl terecht. Kijk onder ‘Maatregelen’ bij ‘Bewoners’.

Schoon Water voor Brabant in een notedop

Doel van ‘Schoon Water voor Brabant’ is het verminderen van gebruik en emissie van schadelijke bestrijdingsmiddelen naar het water in Noord-Brabant. Oppervlaktewater is de leefomgeving van allerlei planten en dieren. Schoon oppervlaktewater is belangrijk voor een goede ecologische kwaliteit. Grond- en oppervlaktewater zijn ook een bron voor drinkwater. Het is belangrijk om dit schoon te houden. Dan blijft het voor iedereen geschikt als bron voor drinkwater, nu en in de toekomst.

‘Schoon Water’ is zowel gericht op bescherming van het grondwater in 11 kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden als op bescherming van grond- en oppervlaktewater in heel Brabant. Alle gebruikers van middelen doen mee: burgers, bedrijven, landbouw en gemeenten. 16 deelnemende gemeenten werken toe naar het certificeringniveau ‘zilver’ op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Twaalf gemeenten werken al geheel chemievrij. Verder nemen bedrijven zoals Kempen Airport in Cranendonck en Bavaria in Laarbeek actief deel. Vanaf 2012 is het project verbreed en opgesteld voor loonwerkers en agrariërs in heel Noord-Brabant.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden zetten alle grondgebruikers een stap richting duurzaam beheer. Agrariërs gaan aan de slag met maatregelen om de emissie van bestrijdingsmiddelen naar het water te verminderen. Gemeenten en bedrijven krijgen hulp bij certificering en gaan samen met hun adviseur na hoe de onkruidbestrijding duurzamer aangepakt kan worden. Alle bewoners van de 11 grondwaterbeschermingsgebieden worden met nieuwsbrieven en acties geïnformeerd en bewuster gemaakt.

Organisatie

‘Schoon Water voor Brabant’ is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Stichting Duinboeren, Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta en Rivierenland.

CLM, DLV en Eco Consult verzorgen de uitvoering van het project.

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- CLM: Peter Leendertse: [E pele@clm.nl](mailto:pele@clm.nl)
[T 0345-470751](tel:0345-470751)
- Provincie Noord-Brabant: René Klerks:
[E rklerks@brabant.nl](mailto:rklerks@brabant.nl) [T 06-18303154](tel:06-18303154)
- Brabant Water: Sandra Verheijden:
[E sandra.verheijden@brabantwater.nl](mailto:sandra.verheijden@brabantwater.nl)
[T 073-6838514](tel:073-6838514)
- ZLTO: Johan Elshof: [E johan.elshof@zlto.nl](mailto:johan.elshof@zlto.nl)
[T 073-2173000](tel:073-2173000)
- Stichting Duinboeren: Emiel Ansems:
[E duinboeren@hetnet.nl](mailto:duinboeren@hetnet.nl) [T 0411-643639](tel:0411-643639)
- Waterschappen: Minke Lagerwerf (De Dommel): [E mlagerwerf@dommel.nl](mailto:mlagerwerf@dommel.nl)
[T 0411-618487](tel:0411-618487)

Colofon

Dit is de negenentwintigste nieuwsbrief ‘Schoon Water’. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.schoon-water.nl. De volgende nieuwsbrief verschijnt in het najaar van 2014.

[@overSchoonWater](https://twitter.com/overSchoonWater)

[overSchoonWater](https://www.facebook.com/overSchoonWater)

Foto's: CLM en Monique Frencken
Fotografie

Tekst en Redactie: CLM

Vormgeving en druk:

Drukkerij Libertas, Bunnik